

B E S Z Á M O L Ó

AZ OEE. ERDÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLYÁNAK MUNKÁJÁRÓL

Az Erdészeti Szakosztály az Országos Erdészeti Egyesület keretében 1963. őszén alakult meg. Megalakulására részben külföldi példák, részben az a felismerés adott ösztönzést, hogy a történelmi kutatásoknak a szakma területén különleges jelentőségük van. Az erdészetben ugyanis egy termelési ciklus több emberöltőre terjed és ezért az évszázadokkal ezelőtti termelési eljárások ismeretének komoly jelentősége van a jövő erdejének alakítása szempontjából.

Az "Erdészettörténet" tulajdonképpen gyűjtőfogalom és beletartozik

1. az erdőttörténet, amely az egyes korokban létezett erdők kiterjedésének, összetételének és változásainak történetét vizsgálja;
2. az erdőgazdálkodás története, amely az embernek az erdőre gyakorolt hatását teszi vizsgálat tárgyává az erdőirtástól kezdve a céltudatos és rendszeres gazdálkodás kifejlődésén keresztül napjainkig. Ennek a keretébe tartozik az erdőgazdálkodásban használt eszközök történetének kutatása és
3. a szűkebb értelemben vett erdészettörténet, amely az erdészeti jog, igazgatás, tudományok, irodalom és erdészeti oktatás történetével foglalkozik. Ide kell sorolnunk az erdészeti biográfiákat és az erdészeti bibliográfiát is.

Tárgyunk a maga egészében szoros kapcsolatban áll az agrártörténettel, sőt az erdőgazdálkodás történetét nyugodtan tekinthetjük az agrártörténet egyik ágának.

Ami az erdészeti tudomány- és technikatörténetet illeti, az utóbbi az erdőgazdálkodás történetének, az előbbi pedig az erdészettörténetnek a keretébe tartozik.

A - tágabb értelemben vett - erdészettörténet a múltban meglehetősen elhanyagolt szakterület volt nálunk. A magyar erdészeti tudományokra jelentős hatást gyakorló német irodalomban már a XVIII. században találunk átfogó erdészettörténeti munkát /F. Stisser: Forst- und Jagd-Historie der Teutschen. 1737./ . A XIX. században pedig már több jelentős ilyen tárgyú munka látott napvilágot. Külön az erdőművelés és a fahasználat történetét is feldolgozták, amit a múlt század végén megjelenő munkák bizonyítanak.

Magyarországon is van valamelyes hagyománya az erdészettörténet-írásnak. A múlt század végén néhány erdőgazdaság történeti munka jelenik meg, amely a Felvidéken folytatott erdőgazdálkodás múltjával foglalkozik /Tomsányi Gy: A garammenti erdőkben alkalmazott szállítási rendszer ismertetése, Besztercebánya, 1895. Zivuska J. A besztercebányai m.kir.Erdőigazgatóság okiratainak tartalomjegyzéke. Besztercebánya, 1906. - Wenzel G. Magyarország mezőgazdaságának története. Bp. 1887.c. könyvében foglalkozik az erdőgazdálkodás és a vadászat történetével is./

Az Országos Erdészeti Egyesület 1893-ban elhatározta, hogy megírattja a magyar erdőgazdálkodás történetét. Ezért az Egyesület megbízása alapján Tagányi Károly összegyűjtött nagymennyiségű, a magyar erdőgazdálkodás történetére vonatkozó történelmi forrásanyagot és azt egy három-kötetes műben megjelentette 1896-ban.

Az erdészeti szakoktatás történetével többen foglalkoztak. Így pl. Vadas Jenő: A Selmecbányai m.kir.erdőakadémia története és ismertetője, Bp. 1896. és Lesenyi Ferenc: Erdészeti szakművelődésünk és felsőbb erdészeti szakoktatásunk történelmi alapjai. Sopron, 1940.

Az erdőtörténet volt talán leginkább elhanyagolva. Ezen a téren Zólyomi Bálint pollenkutatásai és Soó Rezső növényföldrajzi munkái emelkednek ki és adnak támpontokat a szakterületen a két világháború közötti időből. Említést érdemelnek még Kaán Károlynak a Magyar Alföld Bp. 1927, és Alföldi kérdések c. Bp. 1932. c. munkái, amelyek az Alföld erdőtörténetére vonatkozólag tartalmaznak adatokat.

A második világháborúig terjedő időből még az erdészeti életrajzokra, nekrológokra és egyes évfordulókat alkalmával írt megemlékezésekre kell utalnom, mint tárgykörünkbe vágó témára. Ezen a téren találunk leginkább irodalmi tevékenységet azóta is.

A felszabadulás utáni időkben eleinte nem sok történelmi témájú tanulmány lát napvilágot. Az 1948-as centenárium alkalmával születik néhány visszaemlékezés /Lesenyi F: A centenárium évszázada és az erdőgazdaság E.L. 1948, Nagy L: A magyar erdők száz éve Bp. 1948./ E téren továbbra is az egyes évfordulókat alkalmával tett visszapillantások és az erdészeti biográfiák adják az irodalmi termékek zömét. Ezenkívül az erdészeti kutatásügy történetének feldolgozását érdemes kiemelni /Róth Gy.-Koclossváry Szabolcsné/ amit 1958-ban az ötven éves évforduló alkalmával jelentettek meg.

Az ötvenes évek végén már ismét megjelenik néhány erdőtörténeti munka, amelyek közül Keresztesi Bélának a Sárvári erdők történetéről írt munkáját /EK.1959./ kell kiemelni.

1961-ben az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetségében /IUFRO/ megalakult az Erdőtörténeti Szekció /Section 02 Forstgeschichte/, amely első ülését 1963-ban Bécsben tartotta a XII. IUFRO Kongresszus keretében. Ebben az időben már nálunk is többen foglalkoztak rendszeresen erdészettörténeti kutatásokkal. Ez a nemzetközi méretekben is jelentkező megszervezési törekvés adott azután indítást ahhoz, hogy az Országos Erdészeti Egyesület keretében néhány lelkes kutató kezdeményezésére megalakuljon az Erdészettörténeti Szakosztály.

A Szakosztály működése igen szerény keretek között indult meg. A Szakosztály tagjai úgyszólván valamennyien más irányú munkakörben működnek és az erdészettörténeti kutatást csak mintegy "hobby"-ként végzik szabad idejükben, a kutatási munka iránti lelkesedéstől hajtva. A megalakulással azt a célt kívántuk szolgálni, hogy tudjunk egymás munkájáról és a kutatásokba - ha lehetséges - valami tervszerűséget vigyünk bele. Egyébként ugyanis minden kutatónak megvan a maga vesszőparipája, ami

ugyan igen kedvező mint a kutató munka motorja, de a rendszertelenség az erre a tárgykörre irányítható - amúgy is kevés-erő szükségszerű pazarlását jelenti

Szaksztályunk azonban, eredményként könyvelheti el, hogy eddig már több esetben közös erőfeszítésre sikerült összefogni a tagságnak e célra rendelkezésre álló erejét és kevés idejét. A Szaksztály tagjai résztvettek az Egyesület 100 éves történetének megírásához szükséges anyag összehozásában /Király P: Az Országos Erdészeti Egyesület története/. Megindítottuk az Erdészettörténeti Közleményeket amelyből eddig négy szám jelent meg és rövidesen megjelenik további három. Ebben a jelentősebb erdészettörténeti dolgozatok kerülnek közzétételre. A felszabadulás 25. évfordulója alkalmával a Szaksztály kezdeményezésére az OEE. pályázatot írt ki az elmúlt 25 év erdőgazdálkodásának történetével foglalkozó művek megírására. A pályázat eredménye azt mutatta, hogy az elmúlt időszak az erdészet életében nagyon is mozgalmas idő volt, amelynek gazdag eseményanyagát sürgősen rögzíteni kell, mert különben a történelmi jelennek számító időszak története rekonstruálhatatlan lesz.

Szaksztályunk 1969. január hónapban a Magyar Tudományos Akadémia Agrártörténeti Bizottságának ülésén ismertette az erdészettörténeti kutatások célját és elképzeléseit az agrártörténeti kutatásokkal való összhang és kapcsolat megteremtésére. Itt tisztázódott sok alapvető kérdés magára az erdészettörténet tárgyára vonatkozóan is.

A Szaksztály kapcsolatot tart fenn az IUFRO Erdőtörténeti Szekciójával. A magyar erdészettörténeti munka eredményei alapján előadással szerepeltünk az 1967. évben Münchenben megrendezett XIV. IUFRO Kongresszuson. "A magyar erdőművelés hagyományai" címmel készült előadást a szekció ülésén ismertették.

Résztvettünk a XIII. Nemzetközi Történészkongresszus keretében rendezett erdőgazdaságtörténeti ülésen egy vadászattörténeti előadással. Ezen a kongresszuson Erdészettörténeti Bizottság alakult, amely a jö-

vőben az IUFRO-tól függetlenül a történész szervezetben fog működni. Szeretnénk a jövőben ennek munkájába is bekapcsolódni.

Az Erdészettörténeti Szakosztály tagjai az erdészettörténet legkülönbözőbb területein működnek, végeznek kutató munkát és publikálnak tanulmányokat. Ez részben abból a körülményből is adódik, hogy a tagjai különféle területeken dolgoznak. A jelenleg 21 tagot számláló Szakosztály ilyen szempontból a következőképpen oszlik meg:

Erdőgazdaságnál dolgozik	3 fő
Erdőrendezősnél	3 "
Tudományos Intézetnél	4 "
Igazgatásban	2 "
Oktatási intézményben	2 "
Múzeumban	3 "
Néprajzkutató	1 "
Egyéb munkahelyen	2 "
Nyugdíjas	1 "

Erdészettörténettel hivatásos alapon jelenleg csak az Erdészeti Tudományos Intézetben foglalkoznak. Itt is azonban csak egy fő munkaidejének kis részére terjed az erdészettörténeti kutatás programja. Ezzel szemben az Erdészettörténeti Szakosztályon kívül, sokszor attól függetlenül is sokan végeznek erre a területre tartozó kutatómunkát. Ez a munka gyakran egyéb /pl. agrártörténeti/ kutatáshoz kapcsolódik.

Az Erdészettörténeti Szakosztály megalakulása óta erdőtörténeti munkák, biográfiai dolgozatok és erdővel kapcsolatos nyelvtörténeti kutatások dominálnak. Ezek sorában ki kell emelni az Egyesületünk történetén és a nemzetközi szervezetekben tartott előadásokon kívül Reuter Camillo tagtársunknak a Történelmi adatok az Árpád-kori Baranya megye növényföldrajzához, Kolossváry Szabolcsné: Adatok a Kerekegyházi Homokfásító Erdészet történetéből c. dolgozatait.

Jelenleg előkészítés alatt van egy gyűjteményes kötet, amelyben különféle erdészettörténeti Tanulmányok kapnak helyet. Továbbá rövidesen elkészül a magyar erdőgazdálkodás történetének első kötete, amely részben valóra váltja az Egyesületnek azt a közel 80 évvel ezelőtti elhatározását, hogy a Tagányi által összeállított gyűjtemény alapján feldolgoztatja a magyar erdőgazdálkodás történetét.

Az 1971. évi budapesti Vadászati Világkiállítás alkalmával Szakosztályunk vadászattörténeti szimpoziумot rendezett, amelyen 8 előadás hangzott el. Ezek közül négyet a Szakosztály tagjai, négyet meghívott előadók /köztük: László Gyula és Zolnay László/ tartottak. Az előadások felölelték az őskortól kezdve úgyszólván a magyar vadászat valamennyi korszakát és sok érdekes adattal járultak hozzá ennek az ismeretkörnek a gazdagításához.

Az eddigiekben az erdészettörténetnek, mint tudománynak a történetét és ezzel kapcsolatban az Erdészettörténeti Szakosztály tevékenységét ismertettem.

A tulajdonképpeni tudománytörténetről még néhány kiegészítő megjegyzést érdemes tenni. Már a múlt században jelentek meg cikkek, tanulmányok, amelyek az erdészeti tudományok és az erdészeti irodalom történetével foglalkoztak /Pl. Márki N: Erdészeti irodalmunk története. EL. 1874.463.1./ Gyéren bár, de később is foglalkoztak ezzel a témával /Nagypál I: Erdészeti irodalom és tudomány a XIX. századig. EL. 1927. 356, 382./

Az erdészeti tudományok történetére vonatkozólag sok érdekes adatot tartalmaz Kaán Károlynak: "Az MTA és az erdőgazdasági tudományok" c. 1928-ban megjelent munkája.

Az erdészeti felsőoktatás történetéről szóló és az előzőekben már említett műveken kívül Hiller Istvánnak, szakosztályunk tagjának irodalmi munkássága gazdagította újabban ezt a szakterületet.

/Die Forstwissenschaft als die Zwięge unseres Holzwirtschaftlichen Hóhschulwesens/. Ő foglalkozott továbbá az erdészeti könyvtárügy tör-

ténetével /Hazánk első erdészeti könyvtárának vázlatos története, Sopron, 1970./.

Viszonylag leggazdagabb az egyes évfordulók alkalmával irt megemlékezések irodalma. Ezeknek egy része értékes adalék az erdészeti tudományok történetéhez. Itt elsősorban említést érdemel Kaán Károlynak, Decrett József életéről és erdőgazdasági működéséről irt könyve, továbbá csak példaként felsorolva Fehér D: Wilckensről, Molcsányi G: Kaán Károlyról irt megemlékezései, de az erdészettudományok egyéb művelőiről, Fehér Dánielről, Fekete Zoltánról, Vadas Jenőről, Róth Gyuláról, Krippel Móriczról, Bokor Rezsőről és Koltai Györgyről szintén megtalálhatók a megemlékezések. Ezek hol bővebben, hol rövidebben összefoglalják az erdészet terén kimagasló tudományos munkát végzett személyek életét és munkásságát.

Az erdészettörténet által felölelt témák sokrétűsége következtében a vele foglalkozókkal szemben igen nagy követelményeket támaszt. Gazdaságtörténeti ismereteken kívül botanikai, régészeti, nyelvtörténeti, jogtörténeti, földrajzi, stb. ismeretekre is szükség van. Nagyon kevés kutató rendelkezik valamennyi szükséges tudományágban megfelelő felkészültséggel.

Nézetem szerint az erdészettörténet eredményes művelése csak akkor képzelhető el, ha a különböző felkészültségű szakemberek megfelelő együttműködését biztosítani tudjuk és ha sikerül elérni azt, hogy a magán-szorgalomból végzett munka keretein túlmenően hivatásos kutatás keretében is foglalkoznak egy-egy feladat megoldásával.